

АНОТАЦІЯ

Українець М. П. Державний суверенітет України в контексті глобалізації та євроінтеграції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Національний університет «Острозька академія». Острог, 2026.

У дисертації здійснено комплексне конституційно-правове дослідження державного суверенітету України в умовах глобалізації, євроінтеграції та збройної агресії. Дослідження спрямоване на з'ясування змісту державного суверенітету як фундаментальної засади конституційного ладу України, особливостей його реалізації в сучасних умовах, чинників його послаблення, а також напрямів удосконалення конституційно-правового забезпечення державного суверенітету України.

Актуальність теми зумовлена тим, що державний суверенітет України сьогодні реалізується під одночасним впливом глобалізаційних процесів, європейської інтеграції, зовнішньої безпекової залежності, економічної вразливості, інформаційного тиску та тривалої збройної агресії. Ці обставини засвідчили недостатність суто формального розуміння суверенітету як конституційно проголошеного статусу держави та актуалізували потребу його осмислення як реальної державної спроможності до самозахисту, самозбереження, самовідтворення та відновлення.

Метою дисертаційного дослідження є комплексне конституційно-правове осмислення державного суверенітету України в умовах глобалізації, євроінтеграції та збройної агресії, з'ясування особливостей його реалізації, виявлення сучасних загроз і чинників його послаблення, а також обґрунтування напрямів удосконалення конституційно-правового забезпечення державного суверенітету України.

У роботі досліджено теоретико-концептуальні засади державного суверенітету як фундаментальної засади конституційного ладу України, узагальнено основні наукові підходи до його розуміння, розкрито зміст і

сутність державного суверенітету, проаналізовано сучасні концепції суверенітету та їх еволюцію в науці конституційного права України. На цій основі обґрунтовано, що державний суверенітет України доцільно розглядати як динамічну конституційно-правову категорію, зміст якої розкривається не лише через формально закріплений статус держави, а й через її реальну здатність до самозахисту, самозбереження, самовідтворення та відновлення.

Запропоновано підхід до розмежування державного суверенітету і суверенних прав держави. Державний суверенітет розглядається як фундаментальна властивість державної влади, тоді як суверенні права держави — як конкретні юридичні форми реалізації цієї властивості в окремих сферах. Таке розмежування дає змогу точніше оцінювати сучасні процеси трансформації державності, оскільки зміна способу здійснення окремого суверенного права не завжди означає втрату суверенітету загалом, але може свідчити про звуження його реального змісту.

У дисертації здійснено конституційно-правову характеристику державного суверенітету України в умовах глобалізації та євроінтеграції. Доведено, що в умовах глобалізації державний суверенітет не втрачає свого значення, однак істотно змінюються форми й умови його реалізації. Глобалізація посилює економічну, політичну, інформаційну, правову й безпекову взаємозалежність держав, внаслідок чого суверенітет дедалі менше може розумітися як замкнена самодостатність і дедалі більше потребує осмислення як здатність держави зберігати реальний простір стратегічного вибору в умовах складного зовнішнього середовища.

Європейська інтеграція визначена як особлива правова форма трансформації умов реалізації державного суверенітету. Її специфіка полягає у правовому наближенні, імплементації зовнішньо зумовлених стандартів, інституційній сумісності та зміні процедур формування державного рішення. Водночас євроінтеграція є сумісною зі збереженням державного суверенітету доти, доки не руйнується конституційне ядро державності, не втрачається реальний простір стратегічного вибору та не нівелюється політико-правова суб'єктність держави.

Обґрунтовано делегаційно-представницький підхід до участі держави в інтеграційних процесах. Відповідно до цього підходу делегування окремих суверенних прав чи функцій саме по собі не означає втрати суверенітету. Таке делегування залишається допустимим лише за умови збереження реальної можливості перегляду, корекції чи відкликання переданих прерогатив. Ключовим критерієм тут постає збереження здатності держави самостійно визначати межі власного стратегічного розсуду та забезпечувати право виходу з інтеграційних механізмів.

Водночас доведено, що формальна юридична відкличність делегованих повноважень не є самодостатнім критерієм збереження суверенітету. Для оцінки реальної суверенності відповідного механізму необхідно враховувати глибину правової, політичної, економічної та безпекової взаємозалежності, фактичну доцільність і реалістичність виходу або перегляду, а також реальну спроможність держави здійснити такий перегляд без втрати функціональної стійкості. Запропоновано підхід, за яким механізм перегляду або виходу не може вважатися повністю суверенним, якщо інституції, на користь яких відбулося делегування, самі беруть участь у визначенні умов, меж, процедури чи правових наслідків такого перегляду або виходу.

У дисертації обґрунтовано, що сучасний аналіз державного суверенітету України повинен здійснюватися з урахуванням асиметрії його реалізації. Формальна суверенна рівність держав не означає рівності реальних умов здійснення їхньої суверенної волі. Реальний зміст суверенітету залежить від військово-політичного потенціалу держави, економічної спроможності, інституційної стійкості, зовнішньої підтримки, здатності до самозахисту та впливу на зовнішнє середовище. У цьому контексті розвинуто положення про необхідність перенесення аналітичного акценту з держави-жертви агресії на держави, військово-політичний потенціал яких дозволяє їм впливати на реалізацію суверенітету інших держав.

Окрему увагу приділено реалізації державного суверенітету України в умовах збройної агресії, війни та воєнного стану. Доведено, що збройна агресія становить посягання не лише на територіальну цілісність держави, а на всю

систему її суверенних прав — територіальних, політичних, правових, економічних, гуманітарних та інформаційних. Тому державний суверенітет у воєнних умовах осмислюється як багатовимірна категорія, що виявляється у здатності держави обороняти територію, підтримувати політичну суб'єктність, єдність правового простору, економічну стійкість, гуманітарну самототожність та інформаційну безпеку.

Воєнний стан концептуалізовано як спеціальний правовий режим конституційного самозахисту держави, що змінює форми функціонування публічної влади, допускає тимчасові обмеження окремих прав і свобод та посилює координаційні механізми, але не змінює джерела суверенітету і не створює нового суверена. У воєнному режимі суверенітет реалізується як легітимна концентрація публічної влади для цілей самозбереження держави.

Розкрито багатовимірний характер реалізації державного суверенітету України в умовах війни та обґрунтовано підхід до розуміння тривалої війни як особливого часово-правового режиму реалізації суверенітету. У межах такого режиму вирішального значення набуває здатність держави тривалий час підтримувати життєздатність інститутів, політичну легітимність, економічну витривалість, внутрішню консолідацію та правову безперервність.

Запропоновано підхід до розуміння війни як конфліктної форми прояву глобалізації. Війна не заперечує глобалізацію, а виявляє її конфліктний потенціал, перетворюючи глобальні зв'язки, залежності та інфраструктури на канали тиску, примусу, санкційної боротьби, безпекової перебудови, міграційних змін і перерозподілу стратегічних ресурсів. Доведено, що війна в Україні впливає не лише на суверенітет самої України, а й на реалізацію суверенних рішень інших держав через зміну оборонних пріоритетів, бюджетної політики, енергетичних стратегій, санкційних режимів, міграційних рішень, логістичних маршрутів та загальної архітектури безпеки.

У дисертації досліджено конституційно-правове забезпечення державного суверенітету України у військовій, політичній, економічній, гуманітарній та інформаційній сферах. Обґрунтовано, що забезпечення державного суверенітету має багатовимірний характер. У військовій сфері суверенітет

реалізується через оборонну функцію держави, стримування та відсіч агресії. У політичній — через безперервність функціонування публічної влади, легітимність, інституційну стійкість і стратегічну самостійність. В економічній — через матеріальну основу державної самостійності, фінансову витривалість, захист критичної інфраструктури та контроль над стратегічними ресурсами. У гуманітарній — через відтворення політичної нації, мови, історичної пам'яті й культурної самототожності. В інформаційній — через інформаційну стійкість, захист від дезінформації та підтримання довіри до державних інститутів.

Поглиблено конституційно-правове розуміння політичної та управлінської корупції як чинника послаблення державного суверенітету. Підкреслено, що корупційний принцип прийняття управлінських рішень деформує державну волю, звужує автономність державного рішення, підмінює публічний інтерес приватними або груповими інтересами та створює канали зовнішнього впливу на реалізацію суверенних прав держави.

Окрему увагу приділено гарантіям державного суверенітету України. Їх запропоновано розглядати як багаторівневу систему внутрішніх і зовнішніх механізмів, спрямованих на його збереження, захист та відновлення. Визначальними для реального суверенітету є внутрішні гарантії — військові, політичні, економічні, гуманітарні, інформаційні та інституційні, тоді як зовнішні гарантії відіграють допоміжну роль — вони можуть посилювати державну стійкість, але не можуть замінити її. Сучасний зміст гарантій суверенітету не може зводитися до формального проголошення незалежності або загальних міжнародних запевнень. Реальні гарантії повинні охоплювати військову спроможність держави, політичну стійкість, економічну витривалість, гуманітарну самототожність, інформаційну безпеку та здатність правової системи підтримувати безперервність державного існування.

Обґрунтовано необхідність оновлення конституційно-правової моделі забезпечення державного суверенітету України. Запропоновано використовувати категорію сувереноздатності як практичний вимір суверенітету, що відображає реальну здатність держави бути суверенною — підтримувати дієвість інститутів, захищати себе, зберігати простір

стратегічного рішення, протистояти зовнішньому примусу та відновлювати територіальну цілісність, юрисдикцію і повноцінне функціонування державних інститутів.

Удосконалено підходи до розуміння гарантій суверенітету, ролі внутрішньої державної спроможності в його забезпеченні та необхідності переходу від моделі зовнішнього очікування до моделі внутрішньо забезпеченого суверенітету. Обґрунтовано, що вдосконалення конституційно-правового забезпечення державного суверенітету України повинно здійснюватися через закріплення пріоритету внутрішньо забезпеченого суверенітету, посилення стратегічної автономії держави, розвиток моделі суверенного стримування, оновлення системи гарантій суверенітету, інтеграцію воєнного фактора у довгострокову модель конституційного розвитку та захист державної волі від внутрішньої деформації.

Набуло подальшого розвитку конституційно-правове осмислення концепції ядерного суверенітету. Ядерний суверенітет запропоновано розглядати не лише як питання фактичного володіння відповідним потенціалом, а як самостійний вимір державного суверенітету, пов'язаний із правом держави на визначення власного безпекового статусу, перегляд неефективних гарантійних конструкцій та відновлення стратегічної суб'єктності в умовах кризи міжнародного безпекового порядку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення, висновки та узагальнення можуть бути використані у науково-дослідній, правотворчій, правозастосовній, експертно-аналітичній та освітній діяльності, пов'язаній із проблемами забезпечення державного суверенітету України, захисту конституційного ладу, національної безпеки, євроінтеграційного розвитку та протидії зовнішнім і внутрішнім формам звуження державної самостійності.

Ключові слова: державний суверенітет, суверенні права держави, конституційний лад, конституційне право, глобалізація, євроінтеграція, суверенездатність, десуверенізація, суверенна рівність держав, національна

безпека, збройна агресія, квазідержавні утворення, конституційно-правовий механізм.

ABSTRACT

Ukrainets M. P. State Sovereignty of Ukraine in the Context of Globalization and European Integration. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 “Law”. – National University of Ostroh Academy. Ostroh, 2026.

The dissertation presents a comprehensive constitutional and legal study of Ukraine’s state sovereignty under the conditions of globalization, European integration, and armed aggression. The research is aimed at clarifying the content of state sovereignty as a fundamental principle of Ukraine’s constitutional order, identifying the specific features of its implementation under contemporary conditions, determining the factors that weaken it, and substantiating the directions for improving the constitutional and legal support of Ukraine’s state sovereignty.

The relevance of the topic is determined by the fact that Ukraine’s state sovereignty is currently exercised under the simultaneous influence of globalization processes, European integration, external security dependence, economic vulnerability, information pressure, and prolonged armed aggression. These circumstances have demonstrated the insufficiency of a purely formal understanding of sovereignty as a constitutionally proclaimed status of the state and have actualized the need to interpret it as the real state capacity for self-defence, self-preservation, self-reproduction, and restoration.

The purpose of the dissertation is to provide a comprehensive constitutional and legal understanding of Ukraine’s state sovereignty under the conditions of globalization, European integration, and armed aggression, to clarify the specific features of its implementation, to identify contemporary threats and factors weakening it, and to substantiate the directions for improving the constitutional and legal support of Ukraine’s state sovereignty.

The dissertation examines the theoretical and conceptual foundations of state sovereignty as a fundamental principle of Ukraine's constitutional order, summarizes the main scholarly approaches to its understanding, reveals the content and essence of state sovereignty, and analyzes modern concepts of sovereignty and their evolution in the science of constitutional law of Ukraine. On this basis, it is substantiated that Ukraine's state sovereignty should be considered as a dynamic constitutional and legal category whose content is revealed not only through the formally enshrined status of the state but also through its real capacity for self-defence, self-preservation, self-reproduction, and restoration.

An approach is proposed to distinguish between state sovereignty and the sovereign rights of the state. State sovereignty is regarded as a fundamental property of state power, whereas the sovereign rights of the state are understood as specific legal forms of implementing this property in particular spheres. This distinction makes it possible to assess contemporary processes of statehood transformation more accurately, since a change in the manner of exercising a particular sovereign right does not always mean the loss of sovereignty as such, but may indicate a narrowing of its real content.

The dissertation provides a constitutional and legal characterization of Ukraine's state sovereignty under the conditions of globalization and European integration. It is proven that under globalization state sovereignty does not lose its significance; however, the forms and conditions of its implementation change substantially. Globalization intensifies the economic, political, informational, legal, and security interdependence of states, as a result of which sovereignty can less and less be understood as closed self-sufficiency and increasingly requires interpretation as the state's ability to preserve a real space for strategic choice in a complex external environment.

European integration is defined as a special legal form of transformation of the conditions for implementing state sovereignty. Its specificity lies in legal approximation, the implementation of externally determined standards, institutional compatibility, and changes in the procedures for forming state decisions. At the same

time, European integration is compatible with the preservation of state sovereignty as long as the constitutional core of statehood is not destroyed, the real space for strategic choice is not lost, and the political and legal subjectivity of the state is not nullified.

A delegation-representative approach to the state's participation in integration processes is substantiated. According to this approach, the delegation of certain sovereign rights or functions does not in itself mean the loss of sovereignty. It is permissible as long as there remains a real possibility of review, correction, revocation, or withdrawal, and as long as the state's ability to independently determine the limits of its own strategic decision is not undermined.

At the same time, it is proven that the formal legal revocability of delegated powers is not a self-sufficient criterion for preserving sovereignty. In order to assess the real sovereignty of the relevant mechanism, it is necessary to take into account the depth of legal, political, economic, and security interdependence, the actual expediency and realistic possibility of withdrawal or review, as well as the state's real ability to carry out such a review without losing functional stability. An approach is proposed according to which a mechanism of review or withdrawal cannot be considered fully sovereign if the institutions in whose favour the delegation was made themselves participate in determining the conditions, limits, procedure, or legal consequences of such review or withdrawal.

The dissertation substantiates that the contemporary analysis of Ukraine's state sovereignty must take into account the asymmetry of its implementation. The formal sovereign equality of states does not mean equality in the real conditions under which their sovereign will is exercised. The real content of sovereignty depends on the military-political potential of the state, its economic capacity, institutional resilience, external support, capacity for self-defence, and ability to influence the external environment. In this context, the thesis is developed concerning the need to shift the analytical focus from the state that has become a victim of aggression to states whose military-political potential enables them to influence the implementation of sovereignty by other states.

Special attention is paid to the implementation of Ukraine's state sovereignty under the conditions of armed aggression, war, and martial law. It is proven that armed aggression constitutes an encroachment not only upon the territorial integrity of the state but upon the entire system of its sovereign rights — territorial, political, legal, economic, humanitarian, and informational. Therefore, state sovereignty under wartime conditions is interpreted as a multidimensional category manifested in the state's ability to defend its territory, maintain political subjectivity, preserve the unity of the legal space, ensure economic resilience, humanitarian self-identity, and information security.

Martial law is substantiated as a special legal regime of constitutional self-defence of the state. It changes the forms of functioning of public power, permits temporary restrictions on certain rights and freedoms, and strengthens coordination mechanisms, but it does not alter the source of sovereignty and does not create a new sovereign. Under martial law, sovereignty is implemented as a legitimate concentration of public power for the purposes of state self-preservation.

The multidimensional nature of the implementation of Ukraine's state sovereignty under wartime conditions is revealed, and an approach is substantiated according to which prolonged war should be understood as a special temporal and legal regime of the implementation of sovereignty. Within such a regime, the decisive importance belongs to the state's ability to maintain, over a long period, the viability of institutions, political legitimacy, economic endurance, internal consolidation, and legal continuity.

An approach is proposed to understanding war as a conflictual form of globalization. War does not negate globalization; rather, it reveals its conflict potential by transforming global connections, dependencies, and infrastructures into channels of pressure, coercion, sanctions struggle, security restructuring, migration changes, and redistribution of strategic resources. It is proven that the war in Ukraine affects not only Ukraine's own sovereignty but also the implementation of sovereign decisions by other states through changes in defence priorities, budgetary policy,

energy strategies, sanctions regimes, migration decisions, logistical routes, and the general architecture of security.

The dissertation examines the constitutional and legal support of Ukraine's state sovereignty in the military, political, economic, humanitarian, and informational spheres. It is substantiated that ensuring state sovereignty has a multidimensional character. In the military sphere, sovereignty is implemented through the defensive function of the state, deterrence, and repulsion of aggression. In the political sphere, it is manifested through the continuity of functioning of public power, legitimacy, institutional resilience, and strategic autonomy. In the economic sphere, it is expressed through the material basis of state independence, financial endurance, protection of critical infrastructure, and control over strategic resources. In the humanitarian sphere, it is ensured through the reproduction of the political nation, language, historical memory, and cultural self-identity. In the informational sphere, it is supported through informational resilience, protection against disinformation, and maintenance of public trust in state institutions.

The constitutional and legal understanding of political and managerial corruption as a factor weakening state sovereignty is deepened. A corruption-based principle of managerial decision-making deforms the state will, narrows the autonomy of state decision-making, substitutes public interest with private or group interests, and creates channels of external influence on the implementation of the sovereign rights of the state.

Special attention is paid to the guarantees of Ukraine's state sovereignty. They are proposed to be understood as a multilevel system of internal and external mechanisms aimed at its preservation, protection, and restoration. Internal guarantees — military, political, economic, humanitarian, informational, and institutional — are of decisive importance, whereas external guarantees may strengthen state resilience but cannot replace it. The contemporary content of sovereignty guarantees cannot be reduced to a formal proclamation of independence or general international assurances. Real guarantees must include the military capacity of the state, political

resilience, economic endurance, humanitarian self-identity, informational security, and the ability of the legal system to maintain the continuity of state existence.

The necessity of renewing the constitutional and legal model for ensuring Ukraine's state sovereignty is substantiated. It is proposed to use the category of sovereignty capacity as a practical dimension of sovereignty, reflecting the real ability of the state to be sovereign — to maintain the effectiveness of institutions, defend itself, preserve the space for strategic decision-making, resist external coercion, and restore territorial integrity, jurisdiction, and the full functioning of state institutions.

Approaches to understanding the guarantees of sovereignty, the role of internal state capacity in ensuring it, and the need to move from a model of external expectation to a model of internally ensured sovereignty have been improved. It is substantiated that the improvement of the constitutional and legal support of Ukraine's state sovereignty should be carried out through the consolidation of the priority of internally ensured sovereignty, strengthening the strategic autonomy of the state, developing a model of sovereign deterrence, renewing the system of sovereignty guarantees, integrating the war factor into the long-term model of constitutional development, and protecting the state will from internal deformation.

The constitutional and legal understanding of the concept of nuclear sovereignty has been further developed. Nuclear sovereignty is proposed to be understood not only as a matter of actual possession of the relevant potential but as an independent dimension of state sovereignty connected with the state's right to determine its own security status, revise ineffective guarantee structures, and restore strategic subjectivity under the conditions of crisis in the international security order.

The practical significance of the results obtained lies in the fact that the provisions, conclusions, and generalizations formulated in the dissertation may be used in research, law-making, law-enforcement, expert-analytical, and educational activities related to the problems of ensuring Ukraine's state sovereignty, protecting the constitutional order, national security, European integration development, and counteracting external and internal forms of narrowing state independence.

Keywords: state sovereignty, sovereign rights of the state, constitutional order, constitutional law, globalization, European integration, sovereignty capacity, desovereignization, sovereign equality of states, national security, armed aggression, quasi-state entities, constitutional and legal mechanism.